

"בְּנֵי צִוּוֹן"

לְחֹדֶשׁ אָדָר

הרה"ק רבי אלימלך מדינוב כותב בספרו ה"בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר" (על-פי ה"מגלה עמוקות", אופן מד'), שהמלאך של חֹדֶשׁ אָדָר, שמו אברכי"אל, ויש תחתינו כה' (25=) מלאכים, וכלם שמותיהם מורים לטובה. ומוסיף ה"בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר" ואומר, שהמלאך אברכי"אל הוא בגמטריה "סדר", כדי לומר לנו שבחֹדֶשׁ אָדָר היו לישראל נסים נסתרים, שהיו מְלוּבְּשִׁים בְּטַבַּע, שהיא הנהגה המסודרת מששת ימי בראשית.

והנה, אומר ה"בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר", יש לנו מדרש פליאה, שבו מבואר שאסתר בקשה לדעת, מפני מה נתחייבו ישראל כליה? והשיבו לה מן השמים: מפני שנעשו ישראל "מֶךְ וְרֵשׁ". וכששמעה אסתר כך, מיד פתחה ואמרה: "אלי אלי למה עזבתני" (תהילים כב, ב).

וצריכים אנו ביאור על-כך. שכן, מה הפונה שנעשו ישראל "מֶךְ וְרֵשׁ"? ומדוע כששמעה זאת אסתר, מיד פתחה ואמרה "אלי אלי למה עזבתני"?

ובאר ה"בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר", בשם מוה"ר הקדוש רבי שמשון מאוסטרופלי זצ"ל הי"ד, שלכל מלאך ומלאך בשמים יש אותיות בשמו, שהן קדש, והן חיותו מחי החיים – הוא הקב"ה. אולם, כאשר מסתלקות אותיות אלו משמו של המלאך נשאר המלאך בלי כח, תנועה וחיות.

והנה, כידוע, מיכאל הוא אפוטרופוס של ישראל, והוא הממליץ טוב בעדינו בכל זמן ועידן, על-ידי כח אותיות השם "אלי", שנמצאות בו (מיכאל).

וצריך לדעת, שאם חלילה אין ישראל הולכים בדרך ה', הנה עונותיהם פוגעים באותיות החיות "אלי" של המלאך מיכאל, ונעשה ממנו "מֶךְ".

והנה, גם עם הקדש ישראל, שהם בעצמם דומים למלאכי השרת, וגם אצלם, כח חיותם הוא מהאותיות "אלי", המאירות בשם "ישראל". על-כך, כאשר אין ישראל עושים את רצונו של מקום, חלילה, הנה, החטאים והעונות פוגמים באותיות "אלי" שבשם "ישראל", ונשארות רק האותיות רש. וזהו שהשיבו לאסתר מן השמים: "מפני שנעשו ישראל מֶךְ וְרֵשׁ". דהינו, שנחסרו אותיות "אלי" מיכאל, ונשאר מֶךְ, וכן נחסרו אותיות "אלי" מישראל, ונשאר רש. ולכן, כששמעה אסתר כך, מיד פתחה ואמרה: "אלי אלי למה עזבתני" – פעמים "אלי" – כדי להחזיר את אלי ל"מֶךְ", כדי שיחזור השם מיכאל למקומו, וכן כדי להחזיר את "אלי" ל"רש", כדי שיחזור השם "ישראל" למקומו. לפי זה, אומר ה"בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר", תמצא שהשם של המלאך אברכי"אל הוא אותיות "אברך אלי" – לרמוז על ענין זה של אסתר המלכה, שהתפללה "אלי אלי למה עזבתני", כדי להמתיק את הדינים, ולעורר את החסדים על ישראל. (ב.צ.)

"ואתה תצוה את בני ישראל... (כו' כ')

אומר ה"דברי שמואל": "תצוה" – ראשי תיבות "צעקת הדל תקשיב ותושיע" (מתוך תפילת "נשמת כל חי"). זאת, כדי לרמוז לנו שכל יהודי, באשר הוא, ויהיה הגרוע מכל, עד שאין בריה בעולם שהיא יותר שפלה ממנו, לעולם לא ימנע או יתירשל מלהתפלל אל ה' יתברך. כי הוא, יתברך שמו לעד ולעולמי עולמים, שומע תפילת כל פה, וגם צעקת הדל מקשיב ומושיע.

נס פורים – מעין (=כמו) הגאולה העתידה

אמרו חז"ל בגמרא (פסחים נ'): "אמר רבי אחא ב(שם) ר' חנינא: לא פעולם הזה העולם הבא. בעולם הזה (מברך האדם) על בשורות טובות, ואומר: ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר: ברוך דין אמת. (אבל) לעולם

הבא – כלו הטוב והמטיב". והנה, על דברי חז"ל אלו, מקשה הצ"ח ושואל: איך אומרים חז"ל "לעולם הבא – כלו הטוב והמטיב"? הלא ברור שלעיתיד לבוא לא יהיה שום רע בעולם... והביא בשם הגאון ר' אפרים מבראד זצ"ל, שבאמת אנו ממינים שהקב"ה הוא מקור הטוב, ומאתו לא תצאנה הרעות, שכן "כל מה דעביד רחמנא – לטב עביד" (=כל מה שהקב"ה עושה – לטוב עושה). ומה שנדמה לעינינו שיש דברים רעים בעולם, הוא רק מפני שטחו עינינו מראות ומלהבין שהכל הוא לטובה. אולם, לעתיד לבוא, כאשר יוציא אותנו הקב"ה מאפילה לאורה, יתגלה למפרע שכל הצרות והתלאות שעברו עלינו, הכל היה טוב וחסד גדול, ולא היה רע כלל. וזהו שאמרו חז"ל: "לעולם הבא – כלו הטוב והמטיב". כלומר, אפילו על הרעות, שברכנו עליהם "ברוך דין אמת", לעתיד לבוא נברך עליהם "הטוב והמטיב", מפיון שיתגלה לנו שהכל היה לטובה.

וזהו שכתוב על הגאולה העתידה: "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים" – בגאולה העתידה נהיה כאדם החולם חלום רע, וכשמתעורר הוא מחלומו, רואה שלא היו דברים מעולם, וכי הרע היה רק חלום. והנה, כאשר נתבונן בנס פורים, נראה שהנס היה ממש מעין הגאולה העתידה: לא רק שכלל ישראל זכו לצאת מצרה לרוחה, ומאפילה לאור גדול, אלא הם זכו גם לגילוי גדול ולהשגה מעין הגאולה העתידה – לראות ולהבין שמעולם לא היה שום רע בעולם הנה, והכל הוא דמיון, והוא יתברך – "כלו הטוב והמטיב". והמן וחכמיו, וורש אשתו, שהיו מבני עמלק, ששנאתם לישראל לא ידעה שובע, בעצם החזירו את ישראל בתשובה. ולאמיתו של דבר, הם היו כלי שרת בידי ההשגחה העליונה, כדי לקדש שם שמים. ולא בכדי נקרא המן – "צורר היהודים". שהרי אחת הסיבות שבגללן נתעורר קטרוג על עם ישראל, היא על היותם מפורדים, ובלי שום אחדות, כמו שאמר המן הרשע: "ישנו עם אחד מפזר ומפחד". ולכן, כדי לתקן פגם זה אמרה אסתר למרדכי: "לך פנוס את כל היהודים" – כדי לאחד אותם – כאיש אחד, בלב אחד. ומי גרם לאחדות זו? – המן הרשע, על-ידי גזירתו. ולכן נקרא המן בכינוי "צורר היהודים", על שקשר וצרר בצרור אחד את כל היהודים, וגרם לאחדות בעם ישראל.

"ויקחו אליך שמן זית זך, כתית למאור להעלת נר תמיד" (כז' כ')

אמר על-כך האדמו"ר רבי משה ליב מסאסוב: "כתית - למאור" - לאחר שאדם מכתת (=משבר ומנתח) את יצרו הרע, הוא נעשה מסוגל "למאור" - לקלוט לתוכו את זיו אורה של השכינה. **פיוצא** בכך, אמר האדמו"ר רבי משה מקוברין: "כתית - למאור" - השתדל לכתת את כל התאוות והמידות הרעות שבקרבך, כדי שתזכה "למאור" - לקבל הארה והשראה מן השמים. **המגיד** רבי דב בער ממזריץ' היה אומר: בפסוק שלפנינו מצוינה הנתיחה, בדרך הרמז, שיפה הכתיבה לאורה של תורה. ככל שהאדם מכתת רגליו ללכת למקום תורה, הוא מוסיף להזדכך ולהטהר מן הסיגים והפגמים שנדבקו בו, עד שזוכה "להעלת נר תמיד" - לקנות את אור התורה.

"ואתה תדבר אל כל חכמי לב..."

מסופר על הגאון רבי אייזל חריף זצ"ל, שהגיע פעם לישיבת וולווין, כדי לחפש חתן לבתו. והיות ולא היה בכוחו לבחון את כל בחורי הישיבה, שאל בבית המדרש קושיה עצומה, והכריז שהבחור אשר יצליח לתרצהו (=להסבירה) – יהיה חתן לבתו. מיד הפכה הישיבה כמרוקחה, כאשר כל האברכים מאמצים את מוחותיהם, ועמלים ושוקדים יומם ולילה, כדי לפענח את הקושיה העצומה, שכן, מי אינו רוצה להיות חתנו של גאון הדור? תורים ארוכים השתרכו לפני דלת חדרו של ר' אייזל, כאשר בחורים מופלגים בתורה מסבירים לפניו בלהט את תירוציהם, אך איש לא הצליח למצוא את התירוץ הנכון לקושיה הגאון. וכך, לאחר ימים אחדים, יצא רבי אייזל בידיים ריקות, בתורה לביתו. והנה, לאחר שעברה המרכבה כבדת דרך מן העיר, שמע לפתע העגלון קול קורא מאחוריו: "עצור! עצור!". אחד מבחורי הישיבה שרץ אחרי המרכבה, רבי יוסף שלופער שמו, התקרב אל המרכבה, כשהוא תשוש ויגע. "רבי" – קרא מתנשף ומתנשם – "את התירוץ לקושיה...". "האם מצאת תירוץ לקושיה?" – שאל אותו רבי אייזל. "לא רבי" – ענה לו האברך – "אך חייב אני לדעת מהו התירוץ לקושיה?" מיד אורו פניו של רבי אייזל חריף. "בך בחרתי" – קרא בשמחה – "תשוקתך העצומה לתורה, אשר הריצה אותך עד לכאן, כדי לחפש את התירוץ, מראה לי על אהבת התורה שלך, ולכן אותך בחרתי, ואתה תהיה חתני..."

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

חֹדֶשׁ אָדָר – סְגוּלָה לְהַפּוֹךְ דִּין לְרַחֲמִים

שָׁנִינוּ בְּגִמְרָא (תענית כט): "אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרִיה דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מִשְׁמִיָּה דְרַב, כְּשֵׁם שְׁמִשְׁנַכְנַס אָב מִמַּעֲטִין בְּשִׁמְחָה, כִּי מִשְׁנַכְנַס אָדָר מַרְבִּין בְּשִׁמְחָה. אָמַר רַב פִּפְא, הֲלִפְךָ בַּר יִשְׂרָאֵל דְּאִית לֵיה דִּינָא בְּהַדֵּי נַכְרֵי, לְשִׁתְּמִיט מִיְנִיָּה... וְלִמְצִי נִפְשָׁה בְּאָדָר דְּבָרִיא מְזֻלִּיָּה" (=אָמַר רַב פִּפְא: לְפִיכָךְ, אִם יֵשׁ לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל מִשְׁפָּט עִם נַכְרֵי צָרִיךְ לְדַחֲתוֹ (=אֵת הַמִּשְׁפָּט) לְחֹדֶשׁ אָדָר, שְׁבוּ יֵשׁ מְזֹל לְיִשְׂרָאֵל).

וְנִרְאָה לְיֵשֵׁב עֲנִין זֶה עַל-פִּי דְבַר פְּלָא שְׁגָלָה לָנוּ רַבְּנוּ הָאֲרִיז"ל, בְּסִפְרוֹ "עֵץ הַחַיִּים" (שַׁעַר פְּוּרִים ו'), שֶׁהֶמֶן הֲרָשַׁע בְּקֶשׁ לְהַמְשִׁיךְ דִּינִים עַל יִשְׂרָאֵל מִצִּירוּף שֶׁל שֵׁם הַקַּב"ה הַפּוֹךְ ("הוּהִי"), שֶׁהוּא צִירוּף שֶׁל דִּין.

כְּדֵי לְהַבִּין עֲנִין זֶה בֵּיתֵר שְׂאֵת, נִקְדָּים לְהַבִּיא מַה שְׁכָּבַר בְּאֲרָנוּ, שֵׁשׁ הַקַּב"ה "יִתְּנָה" מוֹרָה עַל מִידַת הַרַחֲמִים, כְּנִרְמֹז בְּרֵאשִׁי הַתִּיבוֹת (תהילים צו', יא): "יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ" – שָׁכַן, עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים שְׂמִיחִים עַל הַמְּשַׁכַּת הַרַחֲמִים בְּעוֹלָם. אוּלָם, כְּאֲשֶׁר צִירוּף שֵׁם ה' הוּא בְּמַהוּפָךְ, דְּהִינּוּ "הוּהִי", הַדְּבַר מוֹרָה עַל מִידַת הַדִּין (וּמְקוּר הַדְּבַר בְּתִיקוּנֵי הוֹרֵר, הַקְּדָמָה י').

וּמִגְלָה לָנוּ הָאֲרִיז"ל (שַׁעַר פְּוּרִים פו'), שֶׁהֶמֶן הֲרָשַׁע רָצָה לְהַמְשִׁיךְ עַל יִשְׂרָאֵל אֵת מִידַת הַדִּין, עַל-יְדֵי צִירוּף שֵׁם ה' בְּמַהוּפָךְ, וְלִכֵּן אָמַר לְאוֹהֲבָיו וְלִבְנֵי בֵיתוֹ (אסתר ה', יג): "וְכֹל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לֵךְ" – סוּפִי-תִיבוֹת "הוּהִי", שֶׁהוּא כְּאֲמוֹר צִירוּף שֵׁם ה', הַמּוֹרָה עַל מִידַת הַדִּין, וְזֹאת, כְּדֵי לְעוֹרֵר, חֵס וְחֶלְלִיָּה, דִּינִים עַל יִשְׂרָאֵל.

אוּלָם, אֲסַתֵּר הַמַּלְכָּה, בְּתַפִּילָתָהּ לַה' יִתְבַּרַךְ, הִפְכָּה אֵת צִירוּפּוֹ שֶׁל הֶמֶן הֲרָשַׁע, וְהַמְשִׁיכָה רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל, בְּאוֹמְרָה: "אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב" (סָתָם "מֶלֶךְ" בְּמִגִּילָה רוֹמֵז עַל הַקַּב"ה – מְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם). עַל-כֵּן "בּוֹא הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן הַיּוֹם" – רֵאשִׁי-תִיבוֹת "יִתְּנָה" – שֵׁם ה' בַּיִשָּׁר, הַמּוֹרָה עַל מִידַת הַרַחֲמִים. וְזֹאת, כְּדֵי שִׁיתְּהַפֵּךְ הַצִּירוּף שֶׁל הֶמֶן מ-"הוּהִי" ל-"יִתְּנָה", כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ רַחֲמִים וְחֶסֶד גְּדוֹלִים עַל יִשְׂרָאֵל.

וְהַסְפִּים הַקַּב"ה עִם אֲסַתֵּר לְהַמְשִׁיךְ רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל מִשֵּׁם "יִתְּנָה" בַּיִשָּׁר, וְלְהַמְשִׁיךְ דִּינִים עַל הֶמֶן, וְעַל כָּל אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל מִצִּירוּף שֵׁם ה' מְהוּפָךְ ("הוּהִי"), בְּבַחֲיַנַּת "נִגְף וְרַפּוּא" – נִגְף לְהֶמֶן, וְרַפּוּא לְיִשְׂרָאֵל.

עַל-פִּי זֶה יוֹמַתֵּק לְפָרֶשׁ אֵת הַפְּתוּב בְּמִגִּילָה (ט, א): "בְּשָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ הוּא חֹדֶשׁ אָדָר... בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ אוֹיְבֵי הַיְּהוּדִים לְשִׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפָּךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם". דְּהִינּוּ, בַּיּוֹם אֲשֶׁר קִיוּ אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׁלוֹט בָּהֶם, עַל-יְדֵי שֶׁהֶמֶן הִפְךָ אֵת צִירוּף שֵׁם הַקַּב"ה לְדִין, בְּאוֹמְרוֹ "וְכֹל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לֵךְ" (סוּפִי-תִיבוֹת "הוּהִי"), הִנֵּה, עַל-יְדֵי תַפִּילַת אֲסַתֵּר הַתְּקִים לְיִשְׂרָאֵל "וְנִהְפָּךְ הוּא" – נִהְפָּךְ צִירוּף הַדִּין (=הוּהִי) לְשֵׁם "יִתְּנָה" בַּיִשָּׁר, שֶׁהוּא מִידַת הַרַחֲמִים, וְעַל-יְדֵי זֶה הַתְּקִים "אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם".

נִמְצָא לְפִי זֶה, כִּי בַיּוֹם הַפְּוּרִים, בְּחֹדֶשׁ אָדָר, אֲשֶׁר נִתְקַים בָּהֶם "וְנִהְפָּךְ הוּא" – שְׂאֵן נִהְפָּךְ צִירוּף הַדִּין שֶׁל הֶמֶן לְטוֹבָה, כְּבִקְשַׁת אֲסַתֵּר הַמַּלְכָּה. הִנֵּה, כְּבָר בְּחֹדֶשׁ אָדָר שׁוֹלֵט הַצִּירוּף שֶׁל חֹדֶשׁ נִסָּן, שֶׁהוּא כְּאֲמוֹר שֵׁם ה' בַּיִשָּׁר (יִתְּנָה), הַמְשַׁפִּיעַ רַחֲמִים לְעוֹלָם. וּמִזֶּה נִשְׁפָּיל לְהַבִּין, כִּי מִצִּירוּף זֶה שֶׁל חֹדֶשׁ נִסָּן זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְכַף שִׁנְעֵשׂוּ לְהֵם נִסִּים גְּדוֹלִים בְּפּוּרִים, מְעִין הַנִּסִּים שִׁנְעֵשׂוּ לְיִשְׂרָאֵל בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם, בְּחֹדֶשׁ נִסָּן. (אֵלָּא, שְׁבִיְצִיאַת מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ נִסָּן הָיוּ הַנִּסִּים מְעַל הַטְּבַע, וְאֵילוּ בְּפּוּרִים הָיוּ הַנִּסִּים מְלוּבָּשִׁים בְּתוֹךְ הַטְּבַע)

כִּינֵן שְׁבָאנוּ לְיְדֵי כֶּף, יִנְעַם לָנוּ לְהַבִּין, מִדּוּעַ בְּחָרוּ חו"ל הַקְּדוּשִׁים לְבִטָּא אֵת שְׂמִחַת חֹדֶשׁ אָדָר דּוֹקָא בְּכֶף שְׂאֵם יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל דִּין וּמִשְׁפָּט עִם גּוֹי, יִמְצִיא עֲצָמוּ לְדוֹן עֲמוֹ בְּחֹדֶשׁ אָדָר. שָׁכַן, כְּאֵן רְמֹזוּ לָנוּ חו"ל, בְּעַמְקַ דְּבָרֵיהֶם, כִּי כְּאֲשֶׁר רּוֹצֵה הַמְּקַטְרֵג בְּשָׁמַיִם לְעוֹרֵר, חֶלְלִיָּה, דִּינִים עַל יִשְׂרָאֵל, וְתוֹבַע אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל לְדִין וּלְמִשְׁפָּט, הַעֲצָה הִיא שִׁמְצִיא הָאָדָם אֵת עֲצָמוּ לְדוֹן עֲמוֹ בְּחֹדֶשׁ אָדָר. שְׁהַרִי, בְּחֹדֶשׁ זֶה יֵשׁ סְגוּלָה מְיוֹחֶדֶת שֶׁל "וְנִהְפָּךְ הוּא" – שְׂאֲפֶשֶׁר לְהַפּוֹךְ אֵת מִידַת הַדִּין לְרַחֲמִים. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, אֲבִינוּ שְׁבִשְׁמַיִם, שֶׁתַּעֲמוּד לָנוּ תַפִּילָתָהּ שֶׁל אֲסַתֵּר הַמַּלְכָּה, וְנִזְכֶּה תְּמִיד לְ"וְנִהְפָּךְ הוּא" – לְהַפּוֹךְ אֵת מִידַת הַדִּין לְמִידַת הַרַחֲמִים. (עַל פִּי "אוֹרֵה שֶׁל תוֹרָה" לְהַרְהַ"ק פִּינְחָס פְּרִדְמָן)

"ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם, קדש לה"

שנינו במסכת תענית (ב', ע"א): אמר רבי יוחנן, שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא, שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן: של חיה (=יולדת), מפתח של גשמים, ומפתח של תחית המתים. של חיה (מהיכן אנו למדים, שהוא בידי ה'?), דכתיב (=שכתוב): 'וישמע אליה אלהים, ויפתח את רחמה' (בראשית ל', כב). של גשמים, דכתיב: 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך' (דברים כח', יב). ושל תחית המתים, דכתיב: 'וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם' (יחזקאל לז', יג). מעיר על-כך הגאון מוילנא: בפרשת "תצוה" מצינו רמז למאמרו זה של רבי יוחנן. הנה, בכתוב המורה על עשית ציץ זהב לכהן הגדול נאמר: "ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה". "חתם", ראשי תיבות: חיה, תחית המתים, מטר - שמפתחותיהם, כאמור, לא נמסרו לבשר ודם, אלא מוחזקים בידי הקב"ה, בכבודו ובעצמו. הוא שנאמר בכתוב: "פתוחי חתם, קדש לה" - המפתחות של "חתם" - חיה, תחית המתים, מטר - מסורים רק בידי הקב"ה ("קדש לה"), בגלל חשיבותם היתרה לבני האדם. "ולא יזח (=יזוז) החשן מעל האפוד" (כח', כח')

על הפתוב, "ולא יזח (=יזוז) החשן מעל האפוד", שואלים המפרשים, מדוע התורה הקפידה על החיבור בין החשן לאפוד, שאסור שינתק אחד מהשני?

ביאור נפלא על-כך אומר כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולץ שליט"א: הנה, אם נתבונן, נראה, ששמות י"ב שבטי ישראל היו כתובים פעמים. פעם אחת על אבני השם שהיו על כתפי האפוד, ופעם שניה על אבני החשן, שהיה כנגד הלב. ולכאורה, תמוה הדבר, מדוע נזכרו שמות בני ישראל גם על החשן, שהיה כנגד הלב, וגם על האפוד, שהיה על הכתפים?

ובאר האדמו"ר ממישקולץ שליט"א ואמר, שענין זה בא ללמדנו יסוד חשוב לדורות. והוא, שלא די לדאוג ולחשוב על יהודי בפונת הלב בלבד (לומר "צר לי עליו", או לומר "הלואי והייתי יכול לעזור לו") - אלא צריך לקחת אותו גם על הכתפים. דהינו לתת לו פתח ועזרה ממשית בפועל. לכן, לא די היה לכתוב את שמות בני ישראל על החשן, שהוא כנגד הלב, אלא גם צריך לכתוב את שמות ישראל על האפוד, שהיה על הכתפים. וכל זאת, כדי להדגיש לנו שצריך לעזור ליהודי עזרה ממשית, ולהוציא את מחשבותינו מן הכח אל הפועל. ולכן כתוב "ולא יזח (=יזוז) החשן מעל האפוד" - ללמדנו, שהמחשבה בלבד והעזרה הממשית הולכים יחד משולבות, ואינן ניתנות לניתוק!

"ואתה תצוה את בני ישראל"

על הכתוב "ואתה תצוה", פרש "בעל הטורים": "תצוה", גמטריה "נשים צוה". וצריך להבין ענין זה. שכן, מה צוה משה את הנשים? ("בעל הטורים" מפרש שמה צוה את הנשים על הדלקת הנר) ויש לומר, ש"תצוה" הוא לשון "צוה" / "צוה" / "צוה". דהינו, משה בקש לומר לנשים, שהאחדות והשלוש בבית חשובים מאד לפני ה' יתברך. שכן, הבית היהודי הוא בבחינת "מקדש מעט", ואם יזכו - שכינה תשרה בביתם, כפי שדרש רבי עקיבא בגמרא (סוטה י"ז): "איש ואשה שזכו - שכינה ביניהם".

אולם, לפי הסיפור המובא פאן, ענין זה של שלום / "צוה" / "צוה" בבית צריך לומר גם לגברים, ולא רק לנשים... לפתחו של מרן הגאון הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל הגיע לפני מספר שנים יהודי, ובפיו בקשה: ברצונו לגרש את אשתו. כאשר נשאל על-ידי הגאון על מה ולמה רוצה הוא להחרים את ביתו, השיב הלה שיש לו טענה גדולה על רעייתו. "ומה טענתך?" - שאל הרב. ענה לו אותו יהודי, בלי בושה: "רעייתי משתמשת במסרק, ולאחר מכן נשארות במסרק שערות רבות. והנה, למרות שהתירתי בה, ובקשתי כמה פעמים, שתוציא את השערות לאחר הסירוק, היא שוכחת לעשות כן!". כששמע הצדיק את טענותיו "הגדולות" של אותו איש כלפי רעייתו, הוציא משפט אחד מפיו, ואמר: "כנראה שיש לך חיים יותר מידי טובים". במלים אחרות בקש הרב לומר לאותו אדם: אם אתה מוצא פנאי להקפיד על שטויות כאלו, אות וברור הוא, שהנדך בשפע גדול, ולא חסר לך מאומה. הדבר יצא מפיו של הגאון, והנה, אך יצוא יצא האיש מפתח ביתו של הגאון, מעד ונפל על מפתן הכניסה, שבר את רגלו בצורה קשה, ומיד הובהל לבית החולים. בתחילה הגיעו רבים כדי לבקרו ולסעודו. אולם, היחידה שהתמידה לבקרו וסיעה בידו במשך כל זמן היותו בבית החולים, היתה אשתו. (כן, זו שתמיד שוכחת להוציא את השערות מן המסרק לאחר השימוש בו...). ומה ארע עם סידור הגט? לאחר צאתו מבית החולים (לאחר מספר שבועות לא מבוטל), מהר אותו אדם לסגור את תיק הגירושין עם אשתו. שכן, הבין שמהשמים הראו לו בצורה ברורה ביותר מי האדם הקרוב לו ביותר, ומי באמת מוכן להגיש לו עזרה וסיוע ביום צרה (סיפור אמיתי).

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

בְּנֵי צִיּוֹן

ז' באָדָר – יוֹם הַהִילּוּלָא שֶׁל רַעֲיָא מְהִימְנָא (=הַרוּעָה הַנְּאֻמָּן) מֹשֶׁה רַבְּנּוּ

מְנַהֵג עֲתִיק יוֹמִין הֵיךְ נְהוּג בְּכַמָּה מְקַהִילוֹת יִשְׂרָאֵל, לְהַתְאַסֵּף בְּיוֹם ז' בְּאָדָר, שֶׁהוּא יוֹם הַהִילּוּלָא שֶׁל רַעֲיָא מְהִימְנָא (=הַרוּעָה הַנְּאֻמָּן) מֹשֶׁה רַבְּנּוּ, וְלְהַתְעוֹרֵר בְּחֻשְׁבוֹן נַפְשׁ, וּבִתְשׁוּבָה שְׁלִימָה לְפָנֵי ה' יִתְבָּרֵךְ. וּמִצְאֵנוּ בְּדְרָשׁוֹת הַחֶתֶם סוֹפֵר וּבִ"עֲרוֹת הַדְּבָשׁ", שֶׁבְּיוֹם זֶה הָאֲרִיכוּ הַדְּרָשָׁנִים לְדְרוֹשׁ לְפָנֵי הָעַם בְּתוֹכָחוֹת מוֹסֵר וּבְדַבְרֵי כִיבוּשִׁין.

וְתַמְהוּ עַל-כֵּךְ הַמְּפָרְשִׁים: מַדּוּעַ ל"ג בְּעוֹמֵר, יוֹם פְּטִירַת רַשְׁב"י, הוּא יוֹם שֶׁל שְׁמִתָּה, וְאֵילּוּ ז' בְּאָדָר, יוֹם פְּטִירַת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ, הוּא יוֹם שֶׁל צַעַר וְהַתְעוֹרְרוֹת לְתִשׁוּבָה שְׁלִימָה?

יֵשׁ לְפָרֵשׁ עֲנִין זֶה עַל-פִּי הַ"אוֹר הַחַיִּים" הַקְּדוֹשׁ, הַמְּבַאֵר (עַל-פִּי הוֹחֵר הַקְּדוֹשׁ) אֶת הַפְּסוּקִים: "וְאַתָּה תְּצֹוה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמְן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד". הַנֵּה, אוֹמֵר הַ"אוֹר הַחַיִּים" הַקְּדוֹשׁ, בְּכָל אַחַת מִשְׁלוֹשֵׁת הַגְּלוּיּוֹת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל (בְּבָל, מְדִי, יוֹן), יִשְׂרָאֵל נִגְאָלוּ מִהֵן בְּזָכוֹת אֶחָד מִן הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים. בְּגָלוֹת הָרֵאשׁוֹנָה, נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל בְּזָכוֹת אֲבֵרָהּ אֲבִינוּ ע"ה, בְּגָלוֹת הַשְּׁנִיָּה בְּזָכוֹת יִצְחָק אֲבִינוּ ע"ה, וּבְגָלוֹת הַשְּׁלִישִׁית בְּזָכוֹת יַעֲקֹב אֲבִינוּ ע"ה. וְאֵילּוּ הַגְּאוּלָּה מִהַגְּלוֹת הַרְבִּיעִית וְהָאֲחֻרֹנָה (=גְּלוֹת אָדָם) תִּהְיֶה בְּזָכוֹת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ, שֶׁיְבֹא וַיִּגְאָלוּנוּ בְּזָכוֹת לִימוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהוֹרִיד מִהָר סינַי. (וּכְבָּר בְּאֵר הַ"אוֹר הַחַיִּים" הַקְּדוֹשׁ, בְּפָרֻשַׁת "וַיַּחֲזִי", שֶׁלְעֲתִיד לְבֹא, בְּגְאוּלָּה הַקְּרוּבָה, יִתְחַבְּרוּ נְשִׁמַּת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עִם נְשִׁמַּת מֹשִׁיחַ בֶּן דָּוִד).

וּלְפִי זֶה, אוֹמֵר הַ"אוֹר הַחַיִּים" הַקְּדוֹשׁ: "...נִתְאַרְךָ הַגְּלוֹת, כִּי כָּל עוֹד שְׂאִין עוֹסְקִים יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת – אֵין מֹשֶׁה חִפֵּץ לְגְאוּלָּה עִם (שֵׁהִם) בְּטַלְנִים מִן הַתּוֹרָה".

וְעַל זֶה מְרַמֵּז הַפְּתוּב: "וְאַתָּה תְּצֹוה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" – אַתָּה, מֹשֶׁה, "תְּצֹוה (תִּגְאָל) אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" בְּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה, אֲבָל בְּתַנְאֵי שֶׁ"יִקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמְן זֵית זָךְ" – שִׁיעֲסֻקוּ בְּתוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַנִּמְשָׁלֶת לְשִׁמְן זֵית, הַמָּאוֹר בְּעוֹלָם, וְדִקְדַק הַפְּתוּב לֹא מְרַמֵּז "שִׁמְן זֵית זָךְ", כִּדִּי לְהוֹרוֹת לָנוּ שֶׁצָּרִיךְ לְעֲסוֹק בְּתוֹרָה בְּלִי שְׂמָרִים וּבְלִי תוֹסְפוֹת, דְּהֵינּוּ תוֹרָה לְשִׁמָּה, וְלֹא עַל מְנַת לְקַנְטֵר אוֹ לְשֵׁם כְּבוֹד.

וּבְנִסְפָּה, שִׁיְהִיָּה גַם "כְּתִית לְמָאוֹר" – שֶׁצָּרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְכַתֵּת אֶת גּוֹפֵם וּפְחוּם (=לְשַׁבּוֹר אֶת תְּאוֹתֵיהֶם הַגּוֹפְנִיּוֹת), כְּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ חו"ל (בְּרֻכּוֹת ג:): "זֹאת הַתּוֹרָה, אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֶהֱל" (בְּמַדְבַּר יט', יד'), כְּלוֹמֵר, אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת, אֲלֵא בְּמִי שֶׁמִּמִּית עֲצָמוֹ עָלֶיהָ.

וּמַעֲתָה יִתְבַּאֵר הַיֵּטֵב, מַדּוּעַ ז' בְּאָדָר הוּא יוֹם אֲבָל וְצַעַר, וְלֹא יוֹם שְׂמִחָה – כִּיּוֹן שֶׁמֹּשֶׁה רַבְּנּוּ, הַגְּאוּלָּה לְעֲתִיד לְבֹא, אֵינּוּ יָכוֹל לְבֹא וּלְגְאוּלָּה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, מִחֲמַת עוֹן בִּיטוּל תּוֹרָה, וְהוּא בְּצַעַר גָּדוֹל (כְּפִי שֶׁפְּתוּב בְּסִפְרֵים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמְלַךְ הַמְּשִׁיחַ הַרוּעָה לְבֹא, וְאֵינּוּ יָכוֹל לְבֹא בְּגָלוֹת עוֹנוֹת הַדּוֹר – שְׂרוּי הוּא בְּצַעַר גָּדוֹל וְנוֹרָא).

אִם כֵּן, הַדְּבָר תְּלוּי בְּנוֹ, הָרִי יָכוֹלִים אָנוּ לְשַׁנּוֹת זֹאת, וְלְהַפְּוֹךְ אֶת יוֹם ז' בְּאָדָר לְיוֹם שֶׁל שְׂמִחָה וְגִילָה, אִם רַק נִתְמַיֵּד וְנוֹסִיף בְּלִימוֹד הַתּוֹרָה, שְׁכֵן, עַל-יְדֵי כֵךְ יָקוּם מֹשֶׁה רַבְּנּוּ לְתַחֲיָה, וַיִּגְאָלוּנוּ גְאוּלָּה עוֹלָם (בְּקְרוּב), אֲמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן. (עַל פִּי "אוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"וְעֲשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֶפֶוד... וְעֲשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְנֵי תְּכֵלֶת... וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְפָנֵי ה'... וְלֹא יָמוּת"

עַל הַפְּתוּב, "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ", שׁוֹאֲלִים חו"ל: מַדּוּעַ הִיָּה צָרִיךְ הַכֵּהן הַגְּדוֹל פְּעֻמוֹנִים בְּבִגְדָיו, כִּדִּי שְׂאֵלוֹ יִצְלָלוּ וְיִתְרַעְעוּ "בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ"? אוֹמֵר עַל-כֵּךְ כ"ק מְרַן הַרְה"ק רַבִּי יִשְׁשַׁכָּר דָּב זִיע"א: הַנֵּה, כְּתוּב בִּירוּשְׁלַמִּי (בְּרֻכּוֹת יז', ב'), שֶׁרַבִּי שְׁמוּאֵל הִיָּה מוֹנֵה וְסוֹפֵר אֲפֻרוּחִים בְּאֲמָצַע הַתְּפִילָּה. וְכֵן מְסוֹפֵר שֵׁם עַל ר' בּוֹן בֵּר חֵיָא, שֶׁהִיָּה מוֹנֵה וְסוֹפֵר אֶת קוֹרוֹת בֵּיתוֹ בְּעַת הַתְּפִילָּה. וְלְכֹארוּרָה תְּמוּנָה הָעֲנִין מְאֹד. שְׁכֵן, אֵיךְ אֲמוֹרָאִים קְדוֹשִׁים אֵלוֹ עוֹסְקִים בְּשַׁעַת הַתְּפִילָּה בְּמַגִּין וְסִפִּירַת אֲפֻרוּחִים וְקוֹרוֹת בֵּיתוֹ!?

מסביר זאת הרה"ק רבי יששכר דב, על-פי המסופר על הרה"ק רבי אלימלך מליז'נסק (ה'נעם אלימלך") זיע"א, שהיה מחזיק שעון בידו בשעה שהציבור היו אומרים "כתר" (במוסף של שבת). וכל זאת, מפני שהיה ירא שלא תצא נשמתו מרוב כלות-נפש, מגדל המתיקות שהרגיש בעת שאמר "כתר" עם הציבור. ועל-כן, היה חיב להסתכל על חפץ של העולם הזה, כדי להתעורר ולהתחבר למציאות, כדי שנפשו תשאר בתוך הגוף. וזה הטעם, אומר הרה"ק רבי יששכר דב, שאצל הכהן הגדול היו פעמוני זהב בשולי מעילו, שהיו מצלצלים "בבאו אל הקדש". שכן, כשהיה נכנס לבית המקדש לפני ולפנים, היה מקדש את עצמו בקדושה ובטהרה, כדי להדבק בהקב"ה, עד כדי כך שהיה יכול להתבטל ממציאיותו לגמרי. משום כך היה צריך ללבוש את המעיל עם הפעמונים, שיעוררו אותו, שלא תצא נשמתו מגדל הדבקות בה' יתברך.

וזהו שכתוב: "ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני ה', ובצאתו ולא ימות". דהינו, שלא ימות הכהן מחמת דבקותו בעת שנכנס הוא אל הקדש. שכן, יכול היה לבוא להתפשטות הגשמיות לגמרי, וכך להשאר דבוק בה'. ורק הפעמונים הם שהיו מעירים ומקיצים אותו מדבקות בהקב"ה, ומשיבים את נשמתו לגופו.

לפי זה, אפשר להבין את התנהגותם של רבי שמואל ורבי בון בר חייא, שמנו אפרוחים וקורות בית בשעת התפילה, רק כדי שלא תצא נשמתם בעת התפילה מגדל דבקותם בבורא יתברך.

"ויאמר יעקב... הצילני נא מיד אחי" - ראשי תיבות המן"

הגה"ק החיד"א זצ"ל, בספרו "מדבר קדמות", מביא הקדמה נפלאה בשם המקובל האלקי ר' משה זכותא זיע"א, וזו לשונו הקדושה: "מרדכי הוא גלגול (של) יעקב, והמן הוא גלגול (של) עשו. ומאחר שפגם יעקב על שהשתחוה לעשו ז' פעמים - לכן בא עתה מרדכי, ולא רצה להשתחות להמן, שהוא עשו - כדי לתקן על מה שקלקל יעקב. וזה הסיבה למרדכי להכניס כל ישראל בסכנה גדולה כזו...".

על-פי האמור, יאיר לנו להבין מה שכתב "בעל הטורים", על הפסוק (בראשית לב, יב): "הצילני נא מיד אחי מיד עשו": **"הצילני נא מיד" - ראשי תיבות המן** - רמז להמן, שיצא להכות אם על בנים...".

כלומר, יעקב אבינו, כשאמר **"הצילני נא מיד"**, התפלל שגם בעתיד ינצל הוא מיד המן האגגי, ורע עשו הרשע. והנה, לפי המבואר, לא רק שהקב"ה קבל את תפילתו, אלא שהוא (=יעקב) עצמו (בגלגול מרדכי היהודי) היה השליח להציל את ישראל מיד המן הרשע. וזאת, כפי שמצינו בגמרא (סנהדרין פב): "קריןא דאיגרתא איהו להוי פרונקא" (=קורא האיגרת יהיה השליח לבצע אותה בעצמו). כך גם יעקב אבינו, שהתפלל על זרעו, שינצל מהמן הרשע - הוא עצמו היה השליח להצילם, כאשר התגלגל במרדכי היהודי.

"ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה"

הסיפור המופלא הזה ארע בימי ילדותו של הגאון הקדוש ממונקטש, בעל שו"ת "מנחת אליעזר", שהוא עצמו היה עד לו, ואשר יש בו כדי ללמדנו מהו הכח של צניעות האשה. (הסיפור מובא בספרו של הגאון "דברי תורה") ומעשה שהיה כך היה: יעקב בנית נתיב חדש לרפכת המקומית בישוב הוקליוע שבאוקראינה, גזרה הממשלה המקומית, שיש לעקור קברים מבית הקברות היהודי, ולהעבירם למקום אחר. וכדי להשגיח על פינוי הקברים בכבוד הראוי להם, נסעו לשם דיני בית הדין ורבנים חשובים, כאשר אליהם מצטרף קהל גדול ונכבד. והנה, באמצע פינוי כמה מצבות, שהיו עתיקות בשנים, שמע הגאון ממונקטש רעש והמולה גדולה סביב אחד הקברים. והוא, בהיותו אז נער צעיר בן 13 שנים, גברה סקרנותו, ומיד נחפו הוא לברר על מה הרעש וההמולה הגדולה. כאשר הגיע למקום, סמרו שערות ראשו. לפניו התגלה קבר בן למעלה ממאה שנים, שנפתח כדי להעבירו למקומו החדש. אולם, הנפטר, שהיה שוכן בקבר, היה שלם בגופו כאילו זה עתה נקבר. בעודו עומד נסער ונפעם לנוכח מראה עיניו, הרהר בדעתו: "בזכות מה זכה הטמון כאן לדרגה עליונה ונשגבת כזאת, שמעטים זוכים לה בכל דור, ולא שלטה בו רימה ותולעה?". ומה מאד השתומם כשהחל לקרוא את הכתוב על גבי המצבה, שם הופיעה שם של אשה צדקנית, המעוטרת בשבחים מפליגים מאד דוקא על צניעותה הגדולה, שהיתה לה במשך חייה... בכבוד גדול מאד הוציאו את גופה של הנפטרת שהיה פרוץ בתכריכים לבנים ובוהקים, והניחו אותה בארון, כדי לקבורה מחדש. אולם, ממשיך לספר הקדוש ממונקטש, ממש בסמוך לציונה של אותה צדקנית, היה קבור אדם עשיר ואמיד מאד, שנשמן שם לא מכבר, בתוך אחד עשר חודשים. והנה, כאשר בקשו להעבירו, ראו כלם שלא נותר אפילו אבר אחד שלם בגופו. זמן רב התעכבו עד שקבצו את כל איבריו שהתפוררו, ופינו אותם אל הארון.

ומסים הגאון הקדוש ממונקטש: "אי-אפשר לתאר את קידוש ה' הגדול והנורא, שדבר זה גרם ליהודים ולגויים גם יחד, שהיו נוכחים במקום" ... **שבת שלום לכל בית ישראל!** **נא לשמור על קדושת הגיליון!**

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וְאַתָּה תְּצוּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד" (כו' כ')

שְׁנֵינוּ בְּגִמְרָא (הוריות יג'): "אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֵׁם שֶׁהַזֵּית מְשַׁכַּח לְיָמוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, כִּךָּ שְׁמֵן זֵית מְשִׁיב לְיָמוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה". וְצִרִיף לְהַבִּין אֶת עֵמֶק דְּבַרֵי חו"ל. שָׁכַן, מְדוּעַ הַזֵּית מְשַׁכַּח לְיָמוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאֵילוֹ שְׁמֵן זֵית מְשִׁיב לְיָמוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה?

נִקְדִים לְהַבִּיא אֶת דְּבַרֵי חו"ל, הָאוֹמְרִים שְׁעִיקָר לְיָמוֹד הַתּוֹרָה הוּא כְּדִי לְלַמֵּד לְאַחֲרִים, כְּמִבּוֹאֵר בְּגִמְרָא (סוכות מט'): "מֵאֵי דְכְּתִיב (=מֵהִי כּוֹנֵת הַכְּתוּב) 'פִּיָּה פִתְחָה בְּחֻכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה?' וְכִי יֵשׁ תּוֹרָה שֶׁל חֶסֶד וַיֵּשׁ תּוֹרָה שְׁאִינָה שֶׁל חֶסֶד? (אֲלֵא עוֹנָה הַגְּמָרָא): תּוֹרָה לְלַמְּדָה (=שְׁמַלְמֵד לְאַחֲרִים) זֶה הִיא תּוֹרָה שֶׁל חֶסֶד, וְשִׁלָּא לְלַמְּדָה (לְאַחֲרִים) – זֶה הִיא תּוֹרָה שְׁאִינָה שֶׁל חֶסֶד."

וְכֵן שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה (אבות ב', מח'): "אִם לְמַדְתָּ תּוֹרָה הֲרַבָּה – אֵל תַּחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ כִּי לְכָךְ נּוֹצְרָת". כְּלוּמַר, אִם לְמַדְתָּ תּוֹרָה "אֵל תַּחְזִיק טוֹבָה (=תּוֹרָה זֶה) לְעַצְמְךָ", אֲלֵא לְמַד אֹתָהּ לְאַחֲרִים, תַּעֲנִיק וְתִזְכֶּה אֶת הָרַבִּים, "כִּי לְכָךְ נּוֹצְרָת". וְכִךָ מְפֹרָשׁ גַּם בְּסֵפֶר "עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל", וְהוֹסִיף רִמּוֹז עַל-כֵּךָ (איוב ה', ז'): "אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד". "לְעֵמֶל" רָאשֵׁי תִיבוֹת: לְלַמּוֹד עַל מְנַת לְלַמֵּד.

וְהִנֵּה, מִי שְׁלוּמֵד בְּתוֹרָה רַק לְעַצְמוֹ, וְאֵינוֹ דוֹאֵג לְמוֹסְרָה לְתַלְמִידִים, הָרִי מְגַלָּה הוּא בְּכָךְ, שִׁלָּא אִיכְפַּת לוֹ שֶׁהַתּוֹרָה עֲלוּלָה לֹא לְהַתְקִים חֲלִילָה וְחֶסֶד, וְלָכֵן הוּא נִעְנָשׁ, מִיָּדָה כְּנֶגֶד מִיָּדָה, שֶׁגַּם מִן הַשָּׁמַיִם אֵין מְלַמְּדִים אוֹתוֹ אֶת הַתּוֹרָה. וְלֹא רַק זֹאת, אֲלֵא גַם הַתּוֹרָה שְׁלֵמָה מְשַׁתְּכַח מִמֶּנּוּ. אֲבָל, הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה וְגַם מְלַמְּדָה לְאַחֲרִים, בְּגִלְל רְצוֹנוֹ שֶׁהַתּוֹרָה תִּמְסַר מְדוּר לְדוּר, וְתַתְקִים לְנֶצַח נֶצְחִים – אָדָם זֶה זוֹכֵה לְמִיָּדָה כְּנֶגֶד מִיָּדָה, שֶׁגַּם אֲצִלוֹ תַתְקִים הַתּוֹרָה, וְלֹא רַק שִׁלָּא יִשְׁכַּח מָה שְׁלֵמָה, אֲלֵא גַם יִזְכֵּר בְּמָה שְׁכָבֵר נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ.

וְזֶהוּ מָה שְׁאָמְרוּ חו"ל (מכות י'): "הֲרַבָּה תּוֹרָה לְמַדְתִּי מִרְבוּתִי, וּמִחֲבַרֵי יוֹתֵר מֵהֶם, וּמִתְלַמְּדֵי יוֹתֵר מִכֻּלָּן". הִנֵּה, אוֹמְרִים חו"ל "וּמִתְלַמְּדֵי יוֹתֵר מִכֻּלָּן" – כִּיּוֹן שֶׁהָאָדָם מְלַמֵּד תּוֹרָה לְאַחֲרִים, זוֹכֵה הוּא מִיָּדָה כְּנֶגֶד מִיָּדָה, שְׁמֵן הַשָּׁמַיִם מְלַמְּדִים אוֹתוֹ תּוֹרָה.

לְפִי זֶה יוֹבְנֵי הַיֵּטֵב דְּבַרֵי ר' יוֹחָנָן: "כְּשֵׁם שֶׁהַזֵּית מְשַׁכַּח לְיָמוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, כִּךָּ שְׁמֵן זֵית מְשִׁיב לְיָמוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה". שָׁכַן, הַהֲבָדֵל בֵּין "זֵית" לְבֵין "שְׁמֵן זֵית" הוּא בְּכָךְ שֶׁבְּזֵית יֵשׁ שְׁמֵן, הָאֲצוּר וְסָגוּר בְּתוֹכוֹ, שְׁאִינוֹ יוֹצֵא לְחוּץ – דְּבַר הַרוּמוֹז לְאָדָם הַלוּמֵד תּוֹרָה, וּמִחְזִיק אוֹתָהּ לְעַצְמוֹ, וְלָכֵן גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ שְׁכָחָה, כִּיּוֹן שְׁאִינוֹ מְלַמְּדָה לְאַחֲרִים. מָה שְׁאֵין כֵּן בְּשְׁמֵן זֵית – שֶׁהוּא שְׁמֵן שִׁיזָא מֵהַזֵּית, וְרוּמוֹז לְאָדָם שְׁלוּמֵד תּוֹרָה, וְאֵינוֹ מִחְזִיקָה לְעַצְמוֹ, אֲלֵא מוֹצִיאָהּ וּמְלַמְּדָה לְאַחֲרִים, וְלָכֵן יֵשׁ בְּכָךְ סְגוּלַת הַזִּיכְרוֹן, שְׁכֵן מִן הַשָּׁמַיִם מְסִיעִים לוֹ לְהַחְזִיר תּוֹרָה שֶׁנִּשְׁתַּכַּחָה שִׁבְעִים שָׁנָה.

וְהִנֵּה, מִשָּׁה רַבְּנוּ ע"ה, שְׁקִבַּל אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, כָּל מְגַמְתוֹ הִיָּתָה לְלַמְּדָה לְאַחֲרִים, וְלָכֵן נִהַג בָּה טוֹבַת עֵין, וּמְסָרָה לְיִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן צִרִיף לְלַמּוֹד מִמִּשָּׁה רַבְּנוּ שֶׁהַעִיקָר הוּא לֹא לְהַחְזִיק אֶת הַתּוֹרָה, אֲלֵא לְלַמֵּד אַחֲרִים. וְעַל-כֵּךָ רִמּוֹז הַכְּתוּב: "וְאַתָּה תְּצוּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ" – צוּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיקְחוּ לְקַח מִמֶּךָ, לְהִיּוֹת בְּבַחֲנֵינָת "שְׁמֵן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר" – לְהוֹצִיא אֶת הַתּוֹרָה, הַמְשׁוּלָּה לְשְׁמֵן זֵית, כְּדִי שְׁנִיתֵן יִהְיֶה "לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד" – דְּהֵינּוּ "לְהַאִיר" (=לְלַמֵּד) לְאַחֲרִים, כְּדִי שֶׁהַתּוֹרָה לֹא תִשְׁכַּח מֵהֶם, אֲלֵא תִהְיֶה אֲצִלָּם "תְּמִיד" – לְנֶצַח נֶצְחִים. (עַל פִּי "אוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְהוֹק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"וְאַתָּה תְּצוּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד" (כו' כ')

כּוֹתֵב "בְּעַל הַטּוֹרִים", כִּי בְּמַלִּים "כְּתִית לְמָאוֹר" רוּמוֹז הַכְּתוּב לְשְׁנֵי בְּתֵי הַמְקַדָּשׁ: מְקַדָּשׁ רֵאשׁוֹן, שְׁעֵמֶד תִּי (=410) שָׁנִים, וּמְקַדָּשׁ שְׁנֵי שְׁעֵמֶד תַּכּ (=420) שָׁנִים, וּשְׁנֵינֵיהֶם יַחַד הֵם כְּתִית (=830) שָׁנִים – וְזֶהוּ "כְּתִית לְמָאוֹר" – לְרִמּוֹז

שמצוה זו של הדלקת הנרות בבית המקדש תקוים "כתיית" (=830) שנים.

ה"ישמח משה" מוסיף לפרש לפי זה את המשך הכתוב "כתיית למאור להעלת נר תמיד": לכאורה צריך לדקדק, למה נרמזה רק הדלקת המנורה של שני בתי המקדש, ולא נרמזה הדלקת המנורה בבית השלישי, שיבנה במהרה בימינו אמן?

אלא, אומר ה"ישמח משה", הדבר יובן על-פי משל, על אדם שהביא זרע אילן טוב ממרחקים, ונטעו אצלו. ולאחר שצמח ועשה פרי, עקר אותו, והביא זרע אילן אחר ונטעו במקומו. ולאחר שגם זה עשה פרי, עקרו ממקומו והביא זרע שלישי נוסף, מובחר שבמובחר, ונטעו כדי שיהיה לעד. והנה, בעת עקירת שני האילנות הראשונים, כל הרואה זאת בודאי משתומם ומתפלא – מדוע? מה פשר הדבר לנטוע אילן טוב ויפה, ולעקור אותו פעמיים?

והאיש (=בעל האילנות) מסביר ואומר להם, כי הכל הוא בחכמה ובהשכל, כי נטיעת שני האילנות הראשונים ועקירתם היתה רק לצורך האילן השלישי, שיהיה קיים לעד. וכל זאת עשה פיון שידע שהארץ אינה מסוגלת לקלוט את האילן השלישי, המובחר, בבת אחת. ולכן הקדים ונטע את שני האילנות הראשונים, כדי שהארץ תקבל כח ויכולת לסבול ולקלוט את האילן השלישי, הנצחי, המובחר מכל.

וכך עשה הקב"ה – כשראה שאין בכח הארץ הגשמית לקבל ולסבול את אור קדושת בית המקדש השלישי, שיבנה במהרה בימינו, מקדש שהוא מעשה ידיו של הבורא יתברך, כמו שכתוב: "מקדש אדני כוננו ידיך" – "נטע" קודם את שני בתי המקדש בארץ הקודש, ובכח קדושת עבודת הקודש שהיתה שם כמה מאות שנים (830), קנתה וספגה הארץ כח רוחני וקדושה נפלאה, כדי להיות מוכנה לסבול את אור וקדושת בית המקדש השלישי, הנצחי.

וזה מה שאמר דוד המלך, עליו השלום: "אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו". כי זה מה שרואות עינינו, ששני בתי המקדש נבנו ונחרבו, ועל פן יש לנו תקוה טובה להאמין, שלעתיד לבוא, הקב"ה יבנה בית שלישי נכבד מן הראשונים. אחרת, מדוע בנה והרס את שני בתי המקדש הראשונים? ובודאי לא לשוא עשה כן. אלא שאת כל זה עשה ה' יתברך כהכנה לבית המקדש השלישי. שהרי: "אם ה' לא יבנה בית" – כלומר, איך יעלה על הדעת שה' לא יבנה בית שלישי לעתיד? הלא אז – "שוא עמלו בוניו בו" – שני בתי המקדש הראשונים היו, חלילה, לשוא!

אלא, ודאי עתיד לבנות את בית המקדש השלישי במהרה. והנה, מה שגרמזו שני בתי המקדש במלה "כתיית" הוא לרמזו שעתידים להיכתת ולהיחרב, וכל תכליתם היתה שיאירו "כתיית" שנים, ככתוב: "כתיית למאור". וכל זאת כהכנה ל"להעלת נר תמיד", לבית המקדש השלישי הנצחי, שיבנה במהרה בימינו אמן, ויאיר לתמיד.

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך... להעלת נר תמיד"

מסופר על אחד החסידים, שהלך עם בנו הקטן להפקיד את כספו באחד הבנקים. נגש החסיד אל הדלפק, מסר לידי הפקיד את כספו, קבל קבלה על-כך, ומיד פנה ללכת לדרך. פתאום התחיל בנו הקטן לגעות בבכי מר. "מה קרה לך בני היקר?" – נזעק החסיד – "האינך חש בטוב?" "לא" – ענה לו הבן – "אני חש בטוב". "אם כך", שאל אביו, "למה אתה בוכה?" ענה לו הבן: "אני בוכה על שנתת לאותו אדם בבנק חבילת כסף כל-כך גדולה, וקבלת ממנו חתיכת גיר קטנה!". חייך החסיד לבנו, וענה לו: "בני, אמנם עיניך ראו שנתתי כסף לפקיד בבנק, אך דע לך שבפעם לקחתי שפן, הפקדתי את כספי בתוכנית חסכון בעלת רוחים נאים מאד, ובעוד כמה שנים אקח מהבנק פי כמה מהסכום שהפקדתי". וזהו מה שאומר הקב"ה למשה: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך" – תגיד לבני ישראל "ויקחו אליך" – שכל מה שישראל נותנים לשם שמים הוא בעצם "ויקחו". שפן, לעתיד לבוא, יקחו הם את השקעתם, "להעלת נר תמיד" – לתמיד, לנצח נצחים...

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!